

RAMAZAN'DAN SONRA YAPILACAK ÇALIŞMALAR*

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Aziz ve sevgili izleyiciler ve dinleyiciler!

Çok sevinçli, kat kat bereketli, katmerli mübarek bir günde size hitap ediyorum. Hem bayramınız mübarek olsun, hem cumanız mübarek olsun!.. Cenâb-ı Hak sizleri dünya ve ahiretin her türlü hayırlarına, lütuflarına erdirdi... Sevdiği kullar eylesin... İki cihanda aziz ve bahtiyar olun...

a. Bayram Sevinci

Güzel, mübarek, sevaplı, feyizli, tariflere sığmaz hoşlukta bir mânevî mevsim olan Ramazan geride kaldı. Bir bakıma hüznüyoruz ama, Allah herhalde hüznü olmamızı da istemediğinden, Ramazan'ın sonunda bayram eylemiş. El-hamdü lillâh bayram ediyoruz.

Kullarının halini, tabii Rabbimiz Tebâreke ve Teâlâ Hazretleri biliyor. Demek ki, orucun böyle her an devam etmesini emretmemiş. Böyle Ramazan'da bir ay oruç tutuluyor, ondan sonra başka günler tutulmuyor. Yâni, bütün senenin Ramazan olmasını uygun görmemiş. Bir aylık bir oruç, iyi... Tabii arada oruç tutulmadığı zamanlar olacak ki, orucun zorluğu olsun ve sevabı olsun; alışkanlık olmasın...

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

Hatta çok sıcak, çok zorlu günlerde oruç tutmak hakkında, çok sevaplı diye hadis-i şerifleri var Peygamber Efendimiz'in. Onun için, sahabeden bazı mübarekler, yılın en sıcak günlerini arayıp o günlerde oruç tutup, o sevabı kazanmaya gayret ederlermiş.

Tabii Allah-u Teâlâ Hazretleri müsaade buyursaydı, Peygamber Efendimiz işaret etseydi, bütün sene oruç tutardı Allah'ın aşık-ı sadık kulları, her türlü fedâkârlığa hazır kulları ama; bazen olup, bazen olmadığı zaman orucun tesiri daha fazla oluyor. Ve olmadığı zamanların da faydası var, olduğu zamanların da faydası var.

Peygamber Efendimiz, Allah'ın en takvâlı, Allah'tan en çok korkan, Allah'a en güzel ibadet eden kulu olduğu halde, hem oruçlu olduğu zamanlar olurmuş Ramazan'ın dışındaki hayatında, hem oruçsuz geçirdiği günler olurmuş. Oruç tuttuğu zaman, sabır sevabını alıyor; oruç tutmadığı, nimetleri yediği zaman, şükür sevabını alıyor.

Gecenin bir bölümünde uyurmuş. İstirahat ediyor, vücudun hakkı var, beden gelişmesi için dinlenmesi lâzım, verimli çalışması için dinlenmesi lâzım! Ama kalkıp da geceleyin, o mübarek bereketli saatlerde, uzun uzun ibadet edermiş.

Sonra, hani dünyayı terk edip de dünyaya hiç aldırmamak, bakmamak yolunu göstermemiş; dünyaya da ahirete de değer verip, dünya için

de ahiret için de çalışmayı meşru saymış. Hatta hadis-i şeriflerde geçiyor ki:¹

التَّاجِرُ الصَّدُوقُ الْأَمِينُ مَعَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ
وَالشُّهَدَاءِ

(ت.ك. عن أبي سعيد)

(*Et-tâcirü's-sadûku'l-emînü mea'n-nebiyyîne ve's-sıddîkîne ve's-şühedâi*) “Doğru sözlü, emin, güvenilir, güvenilecek ahlâka sahip bir tüccar, mahşer günü peygamberlerle, sıddîklarla ve şehidlerle beraber haşrolacaktır.”

Allah doğru sözlü, emin, güvenilir tüccarı seviyor. Ticaret mübarek bir meslek... Çünkü mal getiriliyor bir yerlerden, halkın istifadesine sunuluyor. Getiren de kâr ediyor ama, halk da o ticaret dolayısıyla kendi beldesinde olmayan metaa, gıdalara kavuşuyor.

Şimdi düşünün ki, Akdeniz'in güzel yörelerinin hoş meyvaları, en soğuk günlerde karlı buzlu günlerde soğuk diyarlara geliyor. Sıcak yerlerde, seralarda yetişen taptaze meyvalar, sebzeler, domatesler, salatalar... soğuk yerlerde yeniliyor.

¹ Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.471, no:1130; Hâkim, *Müstedrek*, c.II, s.7, no:2143; Taberî, *Tehzîbü'l-Âsâr*, c.IV, s.29, no:1344; Dâra Kutnî, *Sünen*, c.III, s.7, no:18; Dârimî, *Sünen*, c.II, s.322, no:2539; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.III, s.449; Abd ibn-i Humeyd, *Müsned*, c.I, s.299, no:966; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimâşk*, c.VI, s.16, no:1387; Ebû Saîd el-Hudrî RA'dan.

İbn-i Hibbân, *Mecrûhîn*, c.II, s.230; Zehebî, *Mîzânü'l-İ'tidâl*, c.III, s.413, no:6968; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.IV, s.7, no:9217; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.294, no:941; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XI, s.394, no:11046.

Hep böyle çeşitlilik, Cenâb-ı Hakk'ın ikramı...
Her şey yerli yerinde, hepsi güzel!

Demek ki, çalışmak da iyi, ibadet etmek de iyi... Uyumak da lâzım, kalkıp uykuyu bölüp, fedâkârlık yapıp, ibadet etmek de lâzım!.. Oruç tutmak da lâzım, bazı günlerde iftar edip şükretmek de lâzım!.. İşte böylece dengeli, mâkul, insan tabiatına, fıtratına uygun, yaşamın bütün ihtiyaçlarını karşılamaya bütün yönleriyle hazır, güzel bir dinimiz var. *El-hamdü li'llâh, alâ ni'meti'l-islâm...*

İşte böyle bir güzel dinin bozulmamış, tertemiz ahkâmı içinde Üç Aylara başladık. Gittikçe miktarı artan derûnî hazlar ile, zevkler ile, lezzetler ile ibadetler ettik, Ramazan'a ulaştık.

Ramazan'da da daha coşkulu ibadetlerle, daha âşikâne, daha sâdıkane, daha muhlisâne ibadetler ettik.

Hele hele Ramazan'ın sonunda bazı kardeşlerimiz i'tikâflara girdiler. Artık evden de ayrılıp tamamen camide, tamamen kendisini ibadete vererek, ibadetin doruğuna ulaşmış oldular. Everest'in zirvesine çıktılar, bayrağı diktiler, el-hamdü lillâh... Fütûhat bayrağını, zafer bayrağını...

El-hamdü lillâh, bayramı Allah ihsan eyledi.

“—Ey kullarım! Bu kadar benim için yemenizi, içmenizi, arzularınızı engellediniz. Size bayramı ihsan eyledim!” diye. Cenâb-ı Hakk'ın emriyle bayram ediyoruz.

O bakımdan da çok sevinçliyiz. Allah-u Teâlâ Hazretleri nice Ramazanlara, nice Kadirlere, nice feyizli gecelere, günlere, nice bayramlara hem dünyada erdirsin, hem de rızasına vâsıl eyleyip ahirette asıl büyük bayrama ulaşmayı nasib eylesin...

Tabii, Ramazan'ı çok çeşitli yönlerle size anlatmağa çalıştık, nakletmeğe çalıştık Peygamber SAS Efendimiz'in talimatını, hadis-i şeriflerini çeşitli konuşmalarımızda... Ramazan'ı çeşitli yönlerden veciz tariflerle, kısa özlü tariflerle iyi anlatalım diye, anlatmak istediğimiz zaman çeşitli yönlerden tarif ettik.

Meselâ:

“—Ramazan dervişlik ayıdır.” dedik.

“—Ramazan bir bakıma Kur'an ayıdır.” dedik; çünkü Kur'an'la çok meşgul olunuyor.

Ramazan sabır ayıdır hiç şüphe yok; sabrın her çeşitleri uygulanıyor. Ramazan bir bakıma da bir mâneviyat üniversitesidir, mâneviyat mektebidir. Çok yüksek bir mânevî eğitim görüyor insanlar, bu Ramazan içinde... Çok güzel alışkanlıkları, bir ay boyunca uyguluyorlar. Ondan sonraki on bir ayda, bu alışkanlıklarını inşâallah koruyacaklar. O alışkanlıklarıyla daha faziletli, daha erdemli, daha sevaplı, daha mübarek insanlar olarak yaşayacaklar.

b.Şevvalde Altı Gün Oruç

Şimdi Peygamber Efendimiz SAS, bir hadis-i şerifinde buyurmuşlar ki:²

مَنْ صَامَ رَمَضَانَ، ثُمَّ أَتْبَعَهُ سِتًّا مِنْ شَوَّالٍ، كَانَ

كَصِيَامِ الدَّهْرِ

م.ت.ن.ه.ح.ب. عن أبي أيوب؛ بر. هب. عن ثوبان

RE. 425/11 (*Men sâme ramedâne ve etbeahû sitten min şevvâl, kâne kesavmi'd-dehr.*)
Sadaka rasûlü'llâh, fî mâ kâl, ev kemâ kâl.

Bu hadis-i şerif, mübarek kabri İstanbul'umuza şerefliendiren Ebû Eyyûb el-Ensârî Hazretleri tarafından rivayet edilmiş. Bazı kaynaklarda Sevban RA'dan da rivayet edilmiş. Mühim kaynaklarımızda var. Ahmed İbn-i Hanbel'in *Müsned*'inde, Tahavî'de, Ebû Dâvud'da, Neseî'de, Tirmizî'de, İbn-i Mâce'de var, Müslim'de var.

² Müslim, *Sahîh*, c.II, s.822, no:1164; Tirmizî, *Sünen*, c.III, s.132, no:759; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.547, no:1716; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.V, s.417, no:23580; İbn-i Huzeyme, *Sahîh*, c.III, s.297, no:2114; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.IV, s.134, no:3902; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.V, s.49, no:4640; Taberânî, *Mu'cemü's-Sağîr*, c.I, s.397, no:664; Abdü'r-Rezzak, *Musannef*, c.IV, s.315, no:7918; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.III, s.347, no:3730; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IV, s.292, no:8214; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.II, s.163, no:2863; Hamîdî, *Müsned*, c.I, s.188, no:380; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, c.XXI, s.284; Abd ibn-i Humeyd, *Müsned*, c.I, s.104, no:228; İbn-i Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, c.I, s.1142; Ebû Eyyûb el-Ensârî RA'dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.308, no:14341; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.V, s.50, no:4642; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IV, s.292, no:8215; Heysemî, *Müsnedü'l-Hâris*, c.I, s.420, no:334; İsfahânî, *Emâlî*, c.I, s.34, no:3; Câbir ibn-i Abdullah RA'dan.

İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.VIII, s.398, no:3635; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.III, s.349, no:3735; Taberânî, *Müsnedü'l-Şâmiyyîn*, c.I, s.278, no:485; Sevban RA'dan. *Kenzü'l-Ummâl*, c.VIII, s.465, no:23680; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XX, s.460, no:22614.

Sahih bir hadis-i şerif, râvîleri kuvvetli.

Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:

(*Men sâme ramedàn*) “Kim Ramazan’ı oruçla geçirirse, Ramazan’daki oruç vazifesini yaparsa; (*ve etbaahû sitten min şevval*) Şevval’de de altıyı buna eklerse...” Şevval nedir?..

Ramazan’dan sonraki aydır. Bayramın ilk günü, Şevval’in biri olmuş oluyor. Ramazan biter bitmez başlayan ay Şevval ayıdır.

“Şevval ayında altı günü eklerse bu Ramazan ayına; (*kâne kesavmi’d-dehr*) tüm seneyi, bütün hayatını oruçlu geçirmiş gibi olur.” *Dehr*, zaman demek. *Savmü’d-dehr* de, bütün zamanını oruçlu geçirmek demek ama, senenin bütün günlerinde oruç tutmak mânâsına kullanılıyor.

Tabii, bu *savmü’d-dehr*, Peygamber SAS Efendimiz tarafından tavsiye olunmamış. O zaman insan orucu günlük adeti haline getirmiş olur. Öyle olmayacak; bir gün tutacak, bazı günler tutmayacak ki, açlığı da tokluğu da vücut tatsın ve aç kaldığı zaman zorlansın da, oradan bir eğitim olsun, sevap olsun, meşakkatten dolayı mükâfat olsun diye, usül böyle.

Hiç bir gün bırakmıyor, her gün oruç tutuyor... Bu makbul değil! Ama insan bu bütün seneyi niçin oruç tutar?.. Sevap kazanmak için:

“—Orucun sevabı çok... Ben de bütün sene her gün oruç tutarım, böylece her gün sevaplı geçirmiş olurum.”

Böyle yapmak doğru değil ama, o arzu edilen sevaba ulaşmanın bir yolu var. İşte bu hadis-i şerifte Peygamber Efendimiz buyurmuş:

“—Ramazan’dan sonraki ayda, Şevval ayında altı gün kim oruç tutarsa, bütün seneyi oruçla geçirmiş gibi olur.”

Bu hadis-i şerifinde Peygamber Efendimiz böyle söylediğine göre, tamamdır. İnşâallah biz de bayramdan sonraki günlerde altı gün oruç tutarak, böylece Ramazan’dan sonra altı gün daha tutup bütün seneyi oruçla geçirmiş olmanın zevkini, sevabını, mükâfâtını yakalayalım! Allah ihsan eylesin...

Şimdi tabii, bir de bunun çeşitli bilgilerimizle te’yid ve takviyesi babında, şu açıklamayı yapabiliriz: Biliyorsunuz:³

³ Buhârî, *Sahîh*, c.II, s.670, *Savm* 36/2, no:1795; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.I, s.148, no:343; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.525, no:1638; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.234, no:7194; Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.419, no:1046; Taberânî, *Mu’cemü’l-Evsat*, c.I, s.290, no:950; Dârimî, *Sünen*, c.V, s.148, no:21353; İbn-i Huzeyme, *Sahîh*, c.III, s.130, no:1762; İbn-i Asâkir, *Mu’cem*, c.I, s.325, no:665; İbn-i Adiy, *Kâmil fi’d-Duafâ*, c.III, s.345; Ebû Nuaym, *Hilyetü’l-Evliyâ*, c.VI, s.273; Ebû Hüreyre RA’dan.

Buhârî, *Sahîh*, c.II, s.697, *Savm* 36/55, no:1875; Müslim, *Sahîh*, c.II, s.812, *Savm* 13/39, no:1159; Neseî, *Sünen*, c.IV, s.210, no:2391; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.II, s.64, no:352; Taberânî, *Mu’cemü’l-Evsat*, c.IV, s.156, no:3859; Neseî, *Sünenü’l-Kübrâ*, c.II, s.128, no:2700; Taberânî, *Müsnedü’ş-Şâmiyyîn*, c.IV, s.172, no:3032; İbn-i Asâkir, *Mu’cem*, c.I, s.380, no:773; Abdullah ibn-i Amr RA’dan.

Buhârî, *Sahîh*, c.I, s.24, *İman* 2/30, no:41; Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.419, no:1046; Abd ibn-i Humeyd, *Müsned*, c.I, s.297, no:957; Ebû Saîd el-Hudrî RA’dan.

Tirmizî, *Sünen*, c.V, s.175, no:2910; Abdullah ibn-i Mes’ud RA’dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.195, no:1690; Hâkim, *Müstedrek*, c.III, s.297, no:5153; Dârimî, *Sünen*, c.II, s.405, no:2763; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.31, no:227; Ebû Ubeyde ibni’l-Cerrah RA’dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.V, s.148, no:21353; Hâkim, *Müstedrek*, c.IV, s.269, no:7605; İbn-i Adiy, *Kâmil fi’d-Duafâ*, c.V, s.265; Ebû Zerri’l-Gıfârî RA’dan.

الْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا

خ. د. ه. حم. عن أبي هريرة؛ خ. م. ن. حب. عن ابن عمرو

(*El-hasenetü bi-aşri emsâlihâ*) “Yapılan iyi bir hareketin, ibadetin mükâfâtı, en aşağı bire ondur.”

O zaman, Ramazan’ın otuz gün orucu, bire on hesabıyla olursa 300 eder. Altı gün oruç da, bire on hesabıyla 60 eder; ikisi 360 olur. Zaten kamerî sene 354 gün, yâni 360 bile değil. Hicri sene, aya göre olan sene, yâni Ramazan’dan Ramazan’a, hacdan hacca, dinî hayatta kullandığımız sene 354 gündür, biraz da saatlerle küsuratı var. Bu güneş takviminden farklı... Arada 11 gün kadar fark var.

Bizim kullandığımız güneş yılı 365 gün. Her sene de aynı olmuyor da, dört senede bir, şubat 29 oluyor. Biliyorsunuz, bu işlerin böyle bazı incelikleri var, veya tam kurala uymaz gibi görünen yönleri var.

Demek ki, $300 + 60 = 360$; bütün seneyi oruç tutmuş gibi oluyor. Ama buradan şu anlaşılmasın:

“—Allah oruca bire on verecek...”

Hayır! Bire on değil, bire yetmiş değil, bire yedi yüz değil, ondan da fazla vereceğini, bi-gayri hisab vereceğini hadis-i şeriflerden biliyoruz. Çünkü oruç sabır ibadetidir. Güzel yapıldığı zaman, sabrın mükâfâtı:

إِنَّمَا يُوفَّى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ

(الزمر: ١٠)

(*Innemâ yüveffe's-sabirûne ecrâhüm bi-gayri hisâb*) “Sabredenlerin mükâfâtı hesaba sığmayacak kadar yâni rakamlarla söylenemeyecek kadar, daha yüksek, daha fazla olur.” (Zümer, 39/10)

Demek ki mükâfat bakımından, belki çok çok daha büyük mükâfâtlar alacak Ramazan'ı ve Şevval'in altı gün orucunu tutanlar; ama sanki bütün sene de oruçla geçirilmiş gibi olacak.

Onun için, bu sohbetimde bu hadis-i şerifi aradım, kaynaklardan buldum, size okudum. Hatırlatıyorum ki: Bayramdan sonraki günlerde altı gün orucunu isterseniz peş peşe tutun, isterseniz ikişer, üçer Şevval ayı içinde tamamlayın! Bu oruçları böylece tutarak, bütün seneyi oruç tutmuş olma noktasına ulaşın!..

Şimdi tabii Ramazan bir mektep, o mektepte okuduk. Mektepte okuduktan sonra, insan öğrendiklerini tatbik etmeli... İslâm'da en önemli olan iş, iyi bilgilerini uygulamaktır, ilmiyle amel olmaktır, öğrendiklerini tatbik etmektir. Tatbik etmezse, biliyor ama yapmıyor denilir. Hem dinî bakımdan kusurlu duruma düşer; hem de dünyevî bakımdan, böyle insanlar pek makbul değildir. Yâni sözü var, hareketi yok... Palavracı derler, atıyor derler, sözünü tutmuyor derler. O bakımdan, insanın öğrendiğini de uygulaması lâzım!

Ramazan'da oruç tutmayı öğrendik, Şevval'de de altı gün devam ediyoruz. Ondan sonra da, haftanın pazartesi perşembe oruçları var, sünnet olan... Her Arabî ayın başında, ortasında, sonunda oruç tutmak var... Ortasındaki 13-14-15'i *eyyâm-ı biyz* oruçları var, mehtaplı gecelerin gündüzlerindeki oruçlar... Tabii bunların da devam etmesi, Ramazan'da öğrendiğimiz oruç

ibadetini senenin uygun günlerinde, Allah'ın rızasına, Peygamber SAS Efendimiz'in sünnetine uygun olarak uygulanması olacaktır.

O halde mektebi mezun olanlar, bitirenler, başarıyla bitirenler, ona devam ederler. Biz de, Ramazan mektebi mezunları olarak bütün müslüman kardeşlerimize, bu Şevval orucunu da tavsiye ediyoruz.

c. Bir Gün Orucun Sevabı

Ayrıca her hafta, Şevval geçtikten sonra da, pazartesi perşembe oruçlarını tavsiye ederiz, Efendimiz'in tavsiyesidir. Farz değildir ama, farz olmayan oruçların da çok sevabı var. O hususta da Enes RA'dan İbnü'n-Neccar ve İbn-i Asâkir'in rivayet ettiği bir hadis-i şerifi okuyuvereyim. Buyuruyor ki Peygamber SAS Efendimiz:⁴

مَنْ صَامَ يَوْمًا تَطَوُّعًا، فَلُو أُعْطِيَ مِثْلَهُ مِنَ الْأَرْضِ ذَهَبًا
مَا وَفَى أَجْرَهُ دُونَ يَوْمِ الْحِسَابِ
(كر. وابن النجار عن أنس)

⁴ İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.III, s.75; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.LII, s.40; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VIII, s.917, no:24156; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XX, s.468, no:22639.

RE. 426/3 (*Men sàme yevmen tatavvuan felev u'tiye mil'e'l-ardı zeheben, mâ vefâ ecrehû dûne yevmi'l-hisâb.*)

“—Kim tatavvu’ olarak, yâni ibadet ve taat duygusuyla Allah’tan sevap umduğu için, sevap kazanayım diye, farz olmadığı halde, kendiliğinden, Allah’ın sevdiği kul olayım diye bir gün oruç tutarsa; eğer o kimseye, yeryüzü bir boş kap olsa da, onun dolusunca altın verilse, bu yine, hesap gününde o tuttuğu bir günlük nafile orucun ecrini karşılayamaz.”

Demek ki, dünyalar dolusu altınlardan daha büyük sevap oluyor. O bakımdan, bu oruçları tutmanızı tavsiye ederim!

Bir de kulağınızda kalsın, zihninizde kalsın, defterinize, bir takviminizin kenarına yazın: Hacca gitmeyen kardeşlerimiz Kurban Bayramı’nın arafesinde oruç tutarsa, o da çok sevap. “Hem geçmiş senenin günahları affolunacak, hem de gelecek senenin günahları affolunacak!” diye bildiriyor Peygamber Efendimiz.

Bu da çok önemli bir şey! Demek ki, bir sene daha yaşatacak Allah... Hem de günahları affedecek. Yâni, belki de günah yaptırmayacak, iyi bir kul olarak yaşatacak. Hem ömür veriliyor, hem de sàlih bir insan olarak ömür geçirmesi nasib oluyor demektir.

Demek ki, Ramazan mekteb-i âlîsinde, yâni yüksek mektebinde Ramazan'ın mânevî mektebinde öğrendiğimiz orucu, Ramazan'dan sonra da, bu Şevval'in altı gün orucuyla beraber başlayarak tutacağız.

Sonra, zâten ayet-i kerimeden, Ramazan'ın ana amacının, hedefinin ne olduğunu biliyoruz. Hatırlayacaksınız:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا
كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

(البقرة: ١٨٣)

(*Yâ eyyühe'llezîne âmenû*) “Ey iman edenler, (*kütibe aleykümü's-sıyâm*) oruç sizin boynunuza farz olarak, bir ibadet olarak farz kılındı, ödevleriniz arasına yazıldı, farz vazifeler arasına yazıldı; (*kemâ kütibe ale'llezîne min kabliküm*) sizden önceki peygamberlerin ümmetlerine de yazılmış olduğu gibi, Allah'ın emretmiş olduğu gibi, size de yazıldı, size de farz kılındı; (*lealleküm tettekün*) tâ ki, takvâ ehli olasınız.” (Bakara, 2/183)

Demek ki, hedef takvâyı öğrenmek, takvâ ehli olmak, müttakî bir kul haline gelmek... Demek ki, orucu çok şifalı, çok kıymetli bir ilaç olarak düşünürsek, benzetmeyi öyle yaparsak; amansız olan, çok zor tedavi edilecek olan bir hastalığa iyi geliyor. Hangi hastalığa iyi geliyor?.. Takvâsızlığa, Allah'tan korkmadan bildiğini işlemek gibi böyle gafil, câhil, küstah, bî-haber

yaşama durumuna; veyahut haramlardan, günahlardan kaçınmadan, kendisini mahvedecek bir dolu dizgin, tehlikeli gidiş ile gitme durumuna, ilaç oluyor. Demek ki, Ramazan takvâyı kazandırıyor insana...

فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى

(البقرة: ١٩٧)

(*Feinne hayre'z-zâdi't-takvâ*) [Biliniz ki, azığın en hayırlısı takvâdır.] (Bakara, 2/197) 'Takvâ, ahiret yolcusunun en önemli azığıdır, en çok lâzım olan malıdır. Yanında en çok bulunması gereken haslettir takvâ ehli olmak.

d.Rasûlüllah'ın Dostları

d.Peygamber Efendimiz bir hadis-i şerifinde buyuruyor ki:⁵

أُولِيَّائِي مِنْكُمْ الْمُتَّقُونَ . فَإِنْ كُنْتُمْ أَوْلِيَّكُمْ
فَذَلِكَ، وَ إِلَّا فَأَبْصِرُوا، وَثُمَّ أَبْصِرُوا، لَا يَأْتِيَنَّ
النَّاسُ بِالْأَعْمَالِ، وَتَأْتُونَ بِالْأَثْقَالِ، فَيُعْرَضُ
عَنْكُمْ

(ك. عن إسماعيل بن عبيد بن رفاعة الزرقى عن أبيه عن جده)

⁵ Hâkim, *Müstedrek*, c.IV, s.82, no:6952; Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.40, no:75; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.V, s.45, no:4545; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.53, no:3725; İsmâil ibn-i Ubeyd ibn-i Rifâa ez-Zerkî babasından, o da dedesinden.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.95, no:5660; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.X, s.321, no:9709.

RE 162/1 (*Evliyâî minküm el-müttekùn*) “Ey mü’minler, sizin içinizden benim dostlarım, takvâ ehli kimselerdir.” Peygamber Efendimiz’in dostları, onun sevdiği kimseler kimlermiş?.. (*El-müttekùn*) “Takvâ ehli olan kimseler.”

Demek ki, biz Ramazan mekteb-i âlîsinde, Ramazan’ın yüce ihtisas mektebinde, lisans üstü, doktora, veyahut böyle üstaz olma mektebi diyelim artık, kıymeti çok yüksek çünkü; o mektepte öğreneceğimiz en önemli şey takvâ olacak. Günahlardan korunmak, sakınmak, Allah’tan korkmak, cehenneme düşmemek için dikkatli olmak; Allah’ın rızasını kaybetmemek için dikkatli olmak; titiz müslüman olmak, kulluğunu pür dikkat güzel yapmak... İşte o hâli alacaktık Ramazan’da...

Oruçla da, iradeyi kuvvetlendirme eğitimi aldık, irademizi kuvvetlendirdik. Otuz gün, su karşımızda olduğu halde, su içmedik sıcak günlerde... Karnımız acıktığı, midemiz burkulduğu halde yemek yemedik. Diğer arzularımızı tutabildik. Hah, tutulabiliyormuş, sigara içilmiyormuş, alışkanlıklar kenarda durabiliyormuş. İnsanın en tabii içgüdüleri bile, icabında sabırla yenilebiliyormuş. Onları öğrendik.

İşte Ramazan’dan sonra da, artık o öğrenilen takvânın uygulanması lâzım! Yâni, kulların günahlardan kaçması lâzım, günahlara yanaşmaması lâzım!.. Ramazan’dan önceki kötü alışkanlıklarına düşmemesi lâzım! Ve iyi kul olarak devam etmesi lâzım!..

Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:

(Fein küntüm ülâike fezâlike) “Eğer siz takvâ ehli insanlar olabilmişseniz, ne âlâ, çok iyi; o zaman, benim dostlarım olursunuz.” O zaman Rasûlüllah’ın dostları sınıfına yükselirsiniz, o yüksek sınıfa girersiniz. *(Ve illâ febsirû, sümme ebsirû)* “Eğer müttakî kullar olamadıysanız; haramlardan, günahlardan sakınan, Allahtan korkan, Allah’ın sevgisini kazanmaya, gazabına uğramamağa gayret eden, attığı adımları dikkatli atan, gözüne sahip olan, diline sahip olan, eline sahip olan bir müslüman olamadıysanız; bekleyin o zaman, bakın bakalım başınıza geleceklere!..” diye buyuruyor Peygamber Efendimiz.

Bir de tavsiye buyuruyor:

(Lâ ye’tîne’n-nâsü bi’l-a’mâl, ve te’tüne bi’l-eskâl) “İnsanlar güzel güzel ibadetler yapmış, sevapları kazanmış olarak Allah’ın huzuruna, ahirete gelirken; siz de böyle dağlar gibi günah yüklerini yüklenmiş olarak gelmeyin! Böyle bir duruma düşmeyin! *(Feyu’radu anküm)* O zaman, Cenâb-ı Hak size nazar eylemez, kimse sizin yüzünüze bakmaz; yüzünüze bakılmaz.”

Rasûlüllah bakmaz; şefaathçi olabilecek alim, fazıl, mübarek, kâmil kimseler bakmaz. Allah sevmedi mi, Allah’ın sevmediği kimseye hiç başkasının bakacağı olmaz. Allah’ın sevdiğine, müsaade ettiğine bakarlar. Onun için, takvâyı da mutlaka ve mutlaka öğrenmeli, müttakî kul olmayı da sağlamalıyız.

Allah-u Teâlâ Hazretleri o takvâ hasletine sınımsız sarılmayı, müttakî kullar olmayı hepimize nasib eylesin...

e. İnsanların En Cömerdi

Diğer bir hadis-i şerifte de, Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:⁶

أَلَا أُخْبِرُكُمْ عَنِ الْأَجْوَدِ: الْأَجْوَدُ اللَّهُ، الْأَجْوَدُ اللَّهُ،
الْأَجْوَدُ اللَّهُ! وَ أَنَا أَجْوَدُ وَلَدِ آدَمَ، وَأَجْوَدُهُمْ مِنْ
بَعْدِي: رَجُلٌ عِلْمٌ فَنَشَرَ عِلْمَهُ، يُبْعَثُ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ أُمَّةً وَحْدَهُ؛ وَرَجُلٌ جَادَ بِنَفْسِهِ فِي سَبِيلِ
اللَّهِ، حَتَّى يُقْتَلَ

(ع.ه.ب. عن أنس)

RE. 163/5 (*Elâ uhbiruküm ani'l-ecved: El-ecvedü allâh, el-ecvedü allâh, el-ecvedü allâh, ve ene ecvedü veledi âdem, ve ecvedühüm min ba'dî: Racülün alime ilmen feneşera ilmehû yüb'asü yevme'l-kıyâmeti ümmeten vahdehû, ve racülün câde bi-nefsihî fî sebîli'llâh, hattâ yuktel.*)

⁶ Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.V, s.176, no:2790; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.I, s.357, no:189; İbn-i Hibbân, *Mecrûhîn*, c.II, s.301, no:1007; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.II, s.281, no:1767; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.I, s.130, no:453; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Mecmaü'z-Zevâid, c.I, s.406, no:760; *Kenzü'l-Ummâl*, c.X, s.267, no:28771; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.V, s.446, no:4464.

Enes RA'dan Ebû Ya'lâ ve Beyhakî rivayet etmiş bu hadis-i şerifi. Peygamber Efendimiz buyuruyor ki:

(Elâ uhbiruküm ani'l-ecved) “Dikkat edin, pür dikkat beni dinleyin, bütün dikkatinizi toplayın, iyice dinleyin ki, ben size en cömerdi haber vereceğim!” buyurduktan sonra, uyardıktan sonra, dinleyicilerin dikkatlerini toplamalarını ikaz olarak söyledikten sonra buyuruyor ki: *(El-ecvedü allah)* “En cömert Allah'tır! *(El-ecvedü allah)* En cömert Allah'tır! *(El-ecvedü allah)* En cömert Allah'tır!”

Allah-u Teâlâ Hazretleri ekber'dir, en büyüktür; a'zam'dır, en uludur; ekrem'dir, en kerem sahibidir; ecved'dir, en cûd u sehâ sâhibidir. Her şeyi en büyüktür, hem de hiç bir şeyle mukayese edilmeyecek gibi... Lütfundan, cûd u kereminden herkese rızıklar ihsan ediyor. Nice nice nimetlerle, insanları perverde ediyor.

(Ve ene ecvedü veledi âdem) “Ben de Cenâb-ı Hakk'ın peygamberi, habîbi olarak, benî Âdem'in, yâni insan cinsinin, Ademoğullarının en cömerdiyim.”

Peygamber SAS Efendimiz hayatında bunun sayısız misallerini göstermiştir, kitaplara girmiştir. Gözleri açık bırakacak, ağızları hayretten açık bırakacak bollukta, çoklukta verirdi. Yanına dağlar kadar mal, mülk, para gelse, onu hemen akşama bırakmadan dağıtırdı. Akşam gelirse, sabaha çıkmadan dağıtırdı. Verdiğini öyle bir doyururdu ki, bir kişiye bir sürü verirdi. O kadar bol bol verirdi Peygamber Efendimiz.

Veled, *vüld* diye de okunabilir. O zaman çocuklar mânâsına gelir, daha iyi. (*Ve ene ecvedü vüldi âdem*) “Ben Adem AS’ın çocuklarının en cömerdiyim.” olur. Evet, Peygamber Efendimiz maddeten, mânânen, ilmen, irfânen her yönden insanların en cömerdiydi.

(*Ve ecvedühüm min ba’dî*) “Müslümanların benden sonra en cömerdi...” Kimdir? (*Racülün alime ilmen feneşere ilmehû*) “Bir adam ki ilmi bildi, ve o bildiği ilmi neşretti, yaydı, öğretti.” Demek ki, ilmi bilip de insanlara ilmi öğreten bir müslüman alim kişi, alim ve muallim kişi; biliyor, bildiğini de öğretiyor. O da insanların en cömertidir.

Çünkü para verse; o aldığı parayla insan gider çarşıdan, pazardan bir şeyler alır ama; alimin verdiği ilimle kazandığı manevî faydalar, hatta maddî ve dünyevî faydaların yanında, o alacağı yiyecek, giyecek, eşya, metâ çok cüz’î kalır. Çünkü insan bazen bir alimden bir söz duyar, hayatı değişir, görüşü değişir, yönü değişir. Bir sözden, bir alimin bir mübarek sözünden, bir mübareğin irşadından cennete doğru yönünü değiştirir, cennetlik

olur. Demek ki, en cömert onlardır. Mânevî bakımdan hazineler veriyorlar insanlara...

(*Yüb’asü yevme’l-kıyâmeti ümmeten vahdehû*) “Kıyamet gününde tek başına bir ümmet olarak haşrolur bir alim.” Ümmet, kalabalık demek... Böyle bir sevk edicinin etrafında toplanmış, ona bağlı insanlar topluluğu demek... Tek başına bir

ümmeî şerefini kazanır. Yâni, topluluğa, yığınla insana bedel olmuş oluyor. Bu Rasûlüllah'tan sonra en cömert insandır.

O halde muhterem kardeşlerim! Lütfen Ramazan mekteb-i âlîsinde öğrendiğiniz güzel bilgileri etrafınıza yayın; bu lütfu, bu cömertliği gösterin!.. Ramazan'da neler öğrendiyseniz, çocuk çocuğunuza öğretin, komşunuza öğretin, arkadaşlarınıza öğretin, etrafa öğretin; İslâm yayılsın!..

Ben, dünyayı gezen bir kardeşiniz olarak görüyorum: Başka dinlerin mensupları, yanlış inançlarına rağmen çok ustaca çalışıyorlar, çok milletleri kendi tarafına çekiyorlar, ilerleme kaydediyorlar. Hak dinin mensubu olan müslümanlar, kendi ülkelerinde kan kaybediyor; kendi çocuklarını iyi yetiştiremiyor, sahip çıkamıyor; hatta kendilerine sahip olamıyorlar.

Onun için, ilmi öğrenmek ve neşretmek, öğretmek, yaymak, benimsetmek bu devirde çok büyük önem kazanmış bulunuyor. Lütfen, Ramazan'da öğrendiklerini öğretmeye başlayarak, siz de İslâm'ın tanıtılması, öğretilmesi gayreti içindeki hissenizi alın, yerinizi alın, çalışmalarını yapın!..

(Ve racülün câde bi-nefsihî fî sebîli'llâh, hattâ yuktele) “Bir de en cömert insan kimdir?” Ama, alimden sonra söylüyor Peygamber Efendimiz: “En cömert diğer bir insan da, hayatını feda ediyor, hayatını bahşediyor, Allah yoluna harcıyor. Allah yolunda savaşıyor, sonunda şehid

oluncaya kadar... Nihayet şehid oluyor, hayatını veriyor.” E bu da tabii büyük fedâkârlık... İnsanın hayattan kıymetli nesi var? Hayatını veriyor, daha nesini versin?.. Elbette bu da çok cömert ama, dikkat ederseniz hayatı vermekte savaşmakta, ya kendisi feda oluyor, ya da karşı taraftaki insanlar hayatlarından oluyorlar. Yâni savaş istenilen bir şey değil. Olduğu zaman iki taraftan da zayıf veriliyor.

Ama alimin yaptığında, alimin çalışmasında ölen yok; kaybedilenlerin kazanılması var. Kaybedilecek olanların, belki öldürülecek olanların kazanılması var. Belki başının kesilmesi gerekenlerin kazanılması var. Onun için, ilim çok önemli...

f.İlim İslâm'ın Hayatıdır

Peygamber Efendimiz'in bir hadis-i şerifini burada mutlaka, yeri gelmişken bir daha hatırlayalım:⁷

الْعِلْمُ حَيَاةُ الْإِسْلَامِ

(أبو الشيخ عن ابن عباس)

(*El-ilmü hayâtü'l-islâm*) “İlim İslâm'ın canıdır, hayatıdır. İlim varsa İslâm vardır.” demek ama, demek ki ilim aynı zamanda insanlığın da hayatıdır, insaniyetin de hayatıdır. Yâni, İslâm'ın da hayatıdır, insanoğlunun da hayatıdır ilim. Çünkü ilim öğrendiği zaman, bir insan kurtuluyor; maddeten de, mânen de, dünyada

⁷ *Kenzü'l-Ummâl*, c.X, s.324, no:28944; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XIV, s.361, no:14492; RE. 223/20.

da, ahirette de kurtuluyor. Demek ki hayatı kurtuluyor. Öteki türlü hayatı sönecekti. Hem bu dünyada sönecekti, hem de kâfir olarak öldüğü zaman ahirette sönecekti.

Onun için ilmi, alimin derecesini öne almış Peygamber Efendimiz. Hakîkaten de, dinimizin emri, bildirmesi böyledir. Alimin derecesi daha üstündür. Alim cennetin kapısında durur, “İstediğine şefaath et!” denilir kendisine, şefaath eder. Şehidden dahi daha üstündür. Alimin mürekkebi şehidin kanıyla tartılır ve daha üstün gelir.

O bakımdan, çoluk çocuğunuzdan en akıllı olanını İslâmî ilimlere sevk edin! Kur’an’ı öğretin! Sünnet-i seniyyeyi, dinin ahkâmını öğretin!.. O da Allah rızası için, maddî fayda beklemeden, vicdanının sesinden başka bir baskıya kulak asmadan Kur’an’ı öğretsin insanlara!.. O çocuğunuz öğretsin, size de sevaplar gelsin.

Tabii, zamanı gelince de, bazen ilim de artık yetmez; ülkenin korunması için, müslümanların korunması için savaşmak gerekebilir. Düşman saldırır. O zaman da kurtuluş ihtimali yok, nihayet şehid oluncaya kadar çarpışıyor. Ama Allah-u Teâlâ Hazretleri de ona en büyük sevapları veriyor. O cömertlik de çok güzel.

Demek ki, Ramazan mekteb-i âlîsinde öğrendiklerimizi Ramazandan sonra tatbik edeceğiz. Başka söylememiz gereken neler var?.. Sabır denilen şeyi öğrendik Ramazan’da.

Sabrı Allah çok seviyor ve Peygamber Efendimiz çok tavsiye ediyor.

إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ

(البقرة: ١٥٣)

(*Inna'llàhe mea's-sàbirîn.*) “Allah hiç şüphe yok ki, sabredenlerin yanındadır. Onları seviyor, onlarla beraberdir.” (Bakara, 2/153)

Kendimizi, arzularımızı dizginlemeyi öğrendik, tutmayı öğrendik; irademizi kuvvetlendirdik. Bu sabırdan çok sevaplar kazanır insan. Sabredin, sabredin, sevapları kazanın!..

Sonra Ramazan'da Kur'an-ı Kerim'i aşk ile, şevk ile camilerde okuduk, mukabelelerde dinledik. Kendimiz evimizde hatimler sürdük. Ramazandan sonra da o sevgili kitabımıza, Kur'an-ı Kerim'imize bağlılığımızı gevşetmeyelim! Sevгимiz gevşemesin! Var gücümüzle Kur'an-ı Kerim'i ezberlemeye, öğrenmeye, çoluk çocuğumuza öğretmeğe gayret edelim!

Şimdi benim elimde imkân olsa, ben şu sırada tek söz sahibi insan olsam, müslümanların hepsine ilkönce Kur'an-ı Kerim'i öğretirim. Kur'an-ı Kerim'i ezberletirim, Kur'an-ı Kerim'i öğretirim. Kur'an-ı Kerim'i öğrettikten sonra da, öteki ilimleri öğretirken, öteki ilimlerin eğrisini, doğrusunu o Kur'an bilgisiyle öğrenebilir. En sağlam yerden ana fikirleri almış olduğu için, ana kaynağı bulmuş olduğu için, o zaman çok başarılı olur.

İnsanların böyle bir taraftan kendisini müslüman sanıp da, bir taraftan İslâm'a çok aykırı işler yapması, tersten başlamalarından oluyor. Kur'an-ı Kerim'den başlarsa;

“—Bak bu Kur'an-ı Kerim Allah'ın kelâmıdır. Muhammed-i Mustafâ'sına, Habîb-i Edîbine bunu vahiy ile indirmiş. Kur'an-ı Kerim bunları emrediyor, bunu iyi ezberle evlâdım!” derse, ona göre yetiştirirse; çocuğuna:

“—Hayatında senin amacın Kur'an-ı Kerim'i öğrenip, öğrendiğin Kur'an'a göre hayatını sürmektir, geçirmektir.” diye öğretirse; ona göre yürürken, karşılaştığı her olayda Kur'an terazisinde olayı tartar, ölçer, doğruyu eğriden ayırır. Kur'an-ı Kerim'in nuruyla, kılavuzluğuyla doğru yolu bırakmaz, yanlış yollara kaymaz.

Kur'an-ı Kerim'in kıraatini de, hatmini de, tefsirini de, öğrenilmesini de çok daha ciddî bir şekilde, Ramazan'dan sonra devam ettirmenizi tavsiye ederim. Geceleyin yemek yemek için sahura kalktığınız gibi, bu sefer de mânevî ziyafet sofralarında, o mânevî ikramları almak için, gece vakti teheccüde kalkmanızı tavsiye ederim. Çünkü:⁸

رَكْعَتَانِ مِنَ اللَّيْلِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا

⁸ (*Rek'atâni mine'l-fecri*) şeklinde başlayarak: Müslim, *Sahîh*, c.I, s.501, no:725; Tirmizî, *Sünen*, c.II, s.275;, no:416; Neseî, *Sünen*, c.III, s.252, no:1759; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.VI, s.265, no:26329; İbn-i Huzeyme, *Sahîh*, c.II, s.160, no:1107; Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.450, no:1151; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.VIII, s.205, no:4766; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.II, s.470, no:4254; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.I, s.454, no:1452; Tahavî, *Şerh-i Maânî*, c.I, s.300, no:1650; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.II, s.260; Hz. Aişe RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VII, s.599, no:19324; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.381, no:1398.

(*Rek'atâni mine'l-leyli*) “Geceleyin kılınan iki rekât bir namaz...” Farz değil bu da, yatsıdan sonra, vitirden sonra, sabah namazından önce, arada kılınan iki rekât namaz, (*hayrun mined-dünyâ ve mâ fîhâ.*) dünyadan da, dünyanın içindeki her şeye sahip olmaktan da hayırlıdır.” Bu sevabı da kaçırmayın!

g.En Güzel Dindarlık

Bir hadis-i şerif daha söyleyerek, sohbetimi bitirmek istiyorum. Peygamber SAS Efendimiz'in en çok sevdiği şey, hadisi şerifte geçiyor. Onun metnini de okuyarak Peygamber Efendimiz'in arzu-sunu, zevkini, isteğini, işaretini size bildirmiş olayım:

Peygamber SAS hakkında Aişe-i Sıddîka Vâlidemiz naklediyor ki, Buhârî'de ve İbn-i Mâce'de var:⁹

كَانَ أَحَبَّ الدِّينِ إِلَيْهِ، مَا دَاوَمَ عَلَيْهِ صَاحِبُهُ

(خ.ه. عن عائشة)

RE. 521/13 (*Kâne ehabbü'd-dîni ileyh*) “Peygamber Efendimiz'in nazarında, peygamberâne isabetli görüşüne göre, en sevimli dindarlık, en güzel dindarlık; (*mâ dâveme aleyhi sahibühû*) yaptığı ibadete, o ibadeti yapan kimse- nin devam ettiği dindarlıktır.” Yâni, bir insan dindarlığına göre yaptığı güzel ibadeti devam

⁹ Buhârî, *Sahîh*, c.I, s.24, no:43; Müslim, *Sahîh*, c.I, s.542, no:785; Neseî, *Sünen*, c.III, s.218, no:1642; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.1416, no:4238; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.VI, s.249, no:26166; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.I, s.427, no:1357; İshak ibn-i Râhaveyh, *Müsned*, c.II, s.496, no:1080; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.II, s.420; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimâşk*, c.IV, s.145; Hz. Aişe RA'dan.

ettiriyorsa, muvakkat bir zaman yapıp da bırakmıyorsa; işte Peygamber SAS Efendimiz o kimşenin dindarlığını seviyormuş. Aişe-i Sıddîka Vâlidemiz'in bu rivayetinden anlaşılan bu. O halde Ramazan'daki güzel halinizi, Ramazan'dan sonra da aynen, daha güzel bir şekilde devam ettirin. Ramazan'daki o meleklik, o safiyet aynen devam etsin, artsın, eksilmesin, daha ziyade olsun...

Cenâb-ı Hakk'ın sevgisini kazanmayı, Allah-u Teâlâ Hazretleri cümlemize nasîb eylesin... Hem dünyada sevdiği kul olarak yaşayıp, hem de ahirette huzuruna vardığımız zaman en büyük mükâfâtlara ermeyi nasib eylesin...

Rabbimiz cümlemizi, cümlelerinizi cennetle cemâliyle müşerref eylesin... Sevdiği, razı olduğu kullarından eylesin... Rıdvân-ı ekberine vâsıl eylesin... Selâmına erenlerden, cemâlini görenlerden eylesin... Allah hepinizden razı olsun...

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

29. 12. 2000 - İSVEÇ

[Bütün CUMA SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

